

กระบวนการมีส่วนร่วมแบบพหุภาคีเพื่อการจัดการอุบัติเหตุบนท้องถนนอย่างยั่งยืน
พื้นที่บ้านกุยเลตอ ตำบลแม่จัน อำเภอู้มผาง จังหวัดตาก
Multilateral participation processes for sustainable road traffic accident
management Ban Kui Le Tor, Mae Chan Sub-district,
Umphang District, Tak Province.

ศราวุฒิ เรือนพัน

Sarawut Reanphan

นักวิชาการสาธารณสุขปฏิบัติการ โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลบ้านนุโพ

(Received: January 11, 2023; Accepted: May 8, 2023)

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษากระบวนการมีส่วนร่วมแบบพหุภาคีเพื่อการจัดการอุบัติเหตุบนท้องถนนอย่างยั่งยืน พื้นที่บ้านกุยเลตอ ตำบลแม่จัน อำเภอู้มผาง จังหวัดตาก มีรูปแบบการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory action research : PAR) ที่ผสมผสานการใช้เทคนิคในกระบวนการพัฒนาหลายวิธี ได้แก่ เทคนิคการประชุมกลุ่มย่อย (Focus group discussion) เครื่องมือ 5 ชิ้น กระบวนการเทคโนโลยีการมีส่วนร่วมแบบพหุภาคี (Technology Of Participation : TOP) เป็นกระบวนการในการค้นหาแผนงาน / กิจกรรม / โครงการที่ชุมชน และการฝึกปฏิบัติจริง ทำการศึกษาในพื้นที่หมู่ที่ 6 บ้านกุยเลตอ ตำบลแม่จัน อำเภอู้มผาง จังหวัดตาก เก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์ พูดคุย การจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันผ่านเวทีชาวบ้านและศึกษาจากเอกสารที่เกี่ยวข้อง โดยกรอบข้อมูลที่ศึกษาจัดให้มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างประชาชนชุมชนบ้านกุยเลตอและหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้อง และวิเคราะห์ข้อมูลโดย การวิเคราะห์เชิงเนื้อหา

จากการวิจัย พบว่า ศักยภาพในการจัดการปัญหาการบาดเจ็บและเสียชีวิตจากอุบัติเหตุบนท้องถนนเป็นไปในลักษณะ ชุมชนหรือภาคประชาชนเป็นผู้มีบทบาทหลัก บนฐานคิดที่ว่าต้องเชื่อมั่นว่าชุมชนมีศักยภาพเพียงพอในการจัดการปัญหาการบาดเจ็บและเสียชีวิตจากอุบัติเหตุบนท้องถนน และที่สำคัญต้องเคารพคนในชุมชนและชุมชนเป็นเจ้าของถนน การเสริมสร้างศักยภาพด้านความปลอดภัยของการใช้รถใช้ถนนในหมู่บ้านกุยเลตอ ประกอบด้วย 3 กระบวนการคือ การสร้างองค์ความรู้ การจัดทำแผนการดำเนินงาน และการสร้างคนและเครือข่าย มีรูปแบบ / กิจกรรมที่ประชาชนบ้านกุยเลตอจัดให้มีขึ้นในชุมชนบ้านกุยเลตอในการจัดการปัญหาการบาดเจ็บและเสียชีวิตจากอุบัติเหตุบนท้องถนน คือ กิจกรรมการอบรมเสริมสร้างและพัฒนาศักยภาพของชุมชนและค้นหาภาคี กิจกรรมการจัดทำแผนการแก้ไขปัญหาการบาดเจ็บและเสียชีวิตจากอุบัติเหตุบนท้องถนนของชุมชนและพหุภาคี และ กิจกรรมการพัฒนาสู่ความยั่งยืน

คำสำคัญ: กระบวนการมีส่วนร่วม, พหุภาคี, การจัดการอุบัติเหตุบนท้องถนน

Abstract

This research aimed to study the multilateral participation processes for sustainable road accident management. Ban Kui Le Tor, Mae Chan Sub-district, Umphang District, Tak Province. There was participatory action research It combines several techniques in the development process: Focus group discussion technique, five tools, Technology Of Participation (TOP) process, as a process to find work plans/activities/projects that community And practical training The study was conducted in M.6, Ban Kui Le Tor, Mae Chan Sub-district, Umphang District, Tak Province. Data was collected by interviewing, talking, and organizing a forum for sharing knowledge through villagers' forums and studying related documents. By the information framework studied, there is an exchange of knowledge between the people of Ban Kui Le Tor community and relevant government agencies and the data by Content analysis.

According to the research, it was found that the potential for managing road injuries and fatalities As the Community or people's sector is the main player. Based on the belief that communities have the potential to address road traffic injuries and deaths. It was important to respect the people of the community and the community who own the road enhancing the safety potential of using roads in the Guillertaw village consists of 3 processes: knowledge building. Establishing an action plan and building people and networks. Patterns/activities organized by the people of Ban Guillertaw in Ban Guillertaw community to deal with road injuries and fatalities was an activity to train, strengthen, and develop the capacity of the community and find partners Activities for preparing community and multilateral road injury and fatal accident plans and sustainable development activities.

Keywords: participatory process, multilateralism, road traffic accident management

บทนำ

อุบัติเหตุทางถนนเป็นปัญหาสำคัญระดับโลกในปัจจุบัน จากรายงานความปลอดภัยทางถนนโลก (Global status report on road safety) ⁽¹⁾ พบว่า การบาดเจ็บและสูญเสียชีวิตจากอุบัติเหตุทางถนน ปี พ.ศ.2561 มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นจากปี 2556 โดยมีอัตราผู้เสียชีวิตบนท้องถนนเพิ่มขึ้นเป็น 1.35 ล้านคนต่อปีจาก 1.25 ล้านคนต่อปีปัจจุบัน (พ.ศ.2562) ประเทศไทยมีอัตราการเสียชีวิตอยู่ในอันดับ 9 ของโลก มีผู้เสียชีวิตเท่ากับ 32.7 ต่อประชากรหนึ่งแสนคน เฉลี่ย 60 คนต่อวัน และ 22,491 คนต่อปี แม้ว่าการบาดเจ็บและสูญเสียชีวิตจากอุบัติเหตุทางถนนของประเทศไทยมีแนวโน้มดีขึ้นจากปี พ.ศ.2556 ในภาพรวมจากสถิติผู้เสียชีวิตของไทยที่ลดลงจากเดิม 2,000 คน แต่ประเทศไทยยังคงเป็นประเทศที่มีผู้เสียชีวิตสูงที่สุดอันดับ 1 ในเอเชียและในอาเซียน ⁽²⁾

จังหวัดตากเป็นจังหวัดหนึ่งที่มีรายงานจำนวนผู้เสียชีวิตจากอุบัติเหตุทางถนนอย่างต่อเนื่อง โดยในปี พ.ศ.2561 พบว่ามีรายงานจำนวนผู้เสียชีวิต จำนวน 85 ราย จำแนกเป็น เพศชาย ร้อยละ 80.0 เพศหญิง ร้อยละ 20.0 จากการเกิดอุบัติเหตุจำนวน 2,229 ครั้ง โดยอำเภอที่มีผู้เสียชีวิตมากที่สุด 3 อันดับแรก ได้แก่ อำเภอเมืองตาก อำเภอแม่สอด และอำเภอแม่ระมาด ยานพาหนะที่เกิดอุบัติเหตุมากที่สุด ได้แก่ รถจักรยานยนต์ สาเหตุขับรถเร็วเกินกฎหมายกำหนด ประเภทถนนที่เกิดอุบัติเหตุสูงสุด ได้แก่ ถนนใน อบต./หมู่บ้าน นอกจากนี้ยังพบว่ามีความเสี่ยงถูกดำเนินคดีตามมาตราการหลัก 6,420 ราย สูงสุด คือ ไม่สวมหมวกนิรภัย 2,620 ราย รองลงมาไม่มีใบขับขี่ 1,581 ราย ส่วนพฤติกรรมเมาแล้วขับมีผู้ถูกดำเนินคดี 190 ราย ⁽³⁾

อำเภออุ้มผางเป็นอำเภอ 1 ใน 9 อำเภอของจังหวัดตาก ที่มีขนาดของพื้นที่ใหญ่ที่สุดและมีเส้นทางห่างจากตัวอำเภอเมืองตาก 285 กิโลเมตร การจราจรใช้เวลาในการเดินทางโดยรถยนต์ประมาณ 6 ชั่วโมงซึ่งเส้นทางที่ใช้สัญจร

นั้นเป็นเส้นทางที่มีลักษณะเป็นทางเขา คดเคี้ยว ผ่านโค้งจำนวน 1,219 โค้งและมีเส้นทางที่ลาดชันเกินร้อยละ 8 ส่งผลให้เกิดอุบัติเหตุขึ้นบ่อยครั้ง โดยในปี 2561 ที่ผ่านมามีเกิดอุบัติเหตุขึ้นจำนวน 289 ครั้ง มีผู้เสียชีวิตจำนวน 7 ราย เป็นคนไทยจำนวน 2 ราย ต่างชาติ จำนวน 5 ราย ผู้บาดเจ็บจำนวน 334 ราย จำแนกเป็นคนไทย ร้อยละ 48.8 ต่างชาติ ร้อยละ 51.2 ส่วนใหญ่อยู่ในกลุ่มอายุ 20 – 60 ปี ร้อยละ 52.7 ยานพาหนะที่เกิดเหตุมากที่สุดคือรถจักรยานยนต์ ร้อยละ 64.4 รองลงมาคือ รถเพื่อการเกษตร ร้อยละ 17.3 รถยนต์ 10.2 และรถอื่นๆ ร้อยละ 8.1 ตามลำดับ ซึ่งเมื่อเทียบกับค่ามัธยฐาน 5 ปีย้อนหลังพบว่า จำนวนครั้งของการอุบัติเหตุลดลง และจำนวนผู้เสียชีวิตลดลง ทั้งนี้เมื่อพิจารณาระดับตำบลพบว่าตำบลที่ยังคงพบอัตราการเกิดอุบัติเหตุสูงกว่าค่ามัธยฐาน 5 ปี คือตำบลแม่จัน ⁽⁴⁾

อำเภออุ้มผาง ได้มีการจัดตั้งศูนย์ปฏิบัติการความปลอดภัยทางถนนอำเภออุ้มผาง (ศปอ.อุ้มผาง) ขึ้นเมื่อ 4 กรกฎาคม 2559 เพื่อดำเนินงานตามนโยบายของรัฐบาลในเรื่องการป้องกันและลดอุบัติเหตุทางถนนในพื้นที่ จากการประชุมสรุปผลการดำเนินงานปีงบประมาณ 2561 ที่ผ่านมายังพบปัญหาคือยังมีตำบลไม่สามารถแก้ไขปัญหาระดับพื้นที่ได้ โดยเฉพาะพื้นที่ตำบลแม่จันที่ยังคงพบอัตราการเกิดอุบัติเหตุสูงกว่าค่ามัธยฐาน 5 ปี คือหมู่ที่ 6 บ้านกุยเลตตอ ตำบลแม่จัน และมีผู้เสียชีวิตจำนวน 5 รายจากทั้งหมด 7 ราย ⁽⁴⁾ จึงเป็นพื้นที่ที่ควรได้รับการดูแลและแก้ไขปัญหาคืออุบัติเหตุบนท้องถนนอย่างมีประสิทธิภาพจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และทำให้เกิดการจัดการอุบัติเหตุบนท้องถนนโดยชุมชนอย่างยั่งยืนต่อไป จากการวิเคราะห์ชุมชนเบื้องต้น พบว่าชุมชนยังไม่มีการศึกษาเพื่อประเมินสถานการณ์อุบัติเหตุในชุมชน อีกทั้งชุมชนยังไม่มีแนวทางในการจัดการอุบัติเหตุบนท้องถนนในพื้นที่อย่างเป็นระบบและขาดการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนอย่างแท้จริง

จากที่กล่าวมาข้างต้นผู้วิจัยจึงเห็นความสำคัญของการมีส่วนร่วมของชุมชนในการศึกษาสถานการณ์ปัจจุบันของปัญหาอุบัติเหตุบนท้องถนนในตำบลแม่จัน เพื่อวิเคราะห์สาเหตุและปัจจัยต่างๆ ที่นำไปสู่การบาดเจ็บ พิการ และการเสียชีวิตจากอุบัติเหตุทางถนนในพื้นที่ตำบลแม่จัน ตามแนวทางการดำเนินงานการป้องกันการบาดเจ็บและเสียชีวิตจากอุบัติเหตุบนท้องถนนระดับอำเภอ (D-RTI Plus) โดยประยุกต์ใช้แนวคิดการป้องกันอุบัติเหตุทางถนนขององค์การอนามัยโลก (WHO) หรือกลยุทธ์ 5 ส. และเครื่องมือ 5 ขึ้น เพื่อให้เกิดการดำเนินงานที่มีเป้าหมายเชิงกระบวนการและเชิงผลผลิต และเสริมสร้างกลไกการทำงานแบบมีส่วนร่วมระหว่างประชาชนกับองค์กรทางสังคมต่าง ๆ ในการจัดการปัญหาการบาดเจ็บและเสียชีวิตจากอุบัติเหตุบนท้องถนนในพื้นที่อย่างต่อเนื่อง ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางกายภาพ สังคม และค่านิยม สร้างวัฒนธรรมความปลอดภัยในระดับพื้นที่อย่างยั่งยืน

วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1. เพื่อศึกษาศักยภาพการจัดการปัญหาการบาดเจ็บและเสียชีวิตจากอุบัติเหตุบนท้องถนนของชุมชนกุยเลอตอ
2. เพื่อเสริมสร้างศักยภาพการจัดการปัญหาการบาดเจ็บและเสียชีวิตจากอุบัติเหตุบนท้องถนนของชุมชนกุยเลอตอ
3. เพื่อศึกษาแนวทางการดำเนินงานจัดการปัญหาการบาดเจ็บและเสียชีวิตจากอุบัติเหตุบนท้องถนนแบบมีส่วนร่วมของชุมชนกุยเลอตอ

วิธีดำเนินการศึกษา

รูปแบบการศึกษา

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory action research : PAR)

ทำการศึกษาในพื้นที่หมู่ที่ 6 บ้านกุยเลอตอ ตำบลแม่จัน อำเภอมัญจาคีรี จังหวัดขอนแก่น ข้อมูลโดยการสัมภาษณ์พูดคุย การจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันผ่านเวทีชาวบ้านและศึกษาจากเอกสารที่เกี่ยวข้อง โดยกรอบข้อมูลที่ศึกษาจัดให้มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างประชาชน ชุมชนบ้านกุยเลอตอและหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้อง ตั้งแต่วันที่ 1 กรกฎาคม 2562 ถึง 30 มิถุนายน 2563 พื้นที่ ศึกษาเลือกแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive sampling) โดยผู้วิจัยพิจารณาคัดเลือกพื้นที่ศึกษาจากข้อมูลสถิติหมู่บ้านที่มีอัตราการบาดเจ็บและเสียชีวิตจากอุบัติเหตุบนท้องถนนในปี 2561 สูงที่สุดคือพื้นที่ หมู่ที่ 6 บ้านกุยเลอตอ ตำบลแม่จัน อำเภอมัญจาคีรี จังหวัดขอนแก่น

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

คัดเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive sampling) แบ่งออกเป็น 2 กลุ่มคือ กลุ่มที่ 1 ผู้มีส่วนร่วมภายในชุมชน ได้แก่ คณะกรรมการชุมชน แกนนำชุมชน ตัวแทนชุมชน และกลุ่มเยาวชน จำนวน 55 คน กลุ่มที่ 2 ผู้มีส่วนร่วมจากภายนอกชุมชน ได้แก่ ตัวแทนจากภาครัฐบาล ตัวแทนจากภาคเอกชนในพื้นที่สถาบันการศึกษา และสถาบันทางศาสนา จำนวน 15 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา

เครื่องมือในการศึกษาค้นคว้าประกอบด้วย

1. เครื่องมือที่ใช้ในการดำเนินกิจกรรม

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ ผู้วิจัยประยุกต์ใช้การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory action research : PAR) ที่ผสมผสานการใช้เทคนิคในกระบวนการพัฒนาหลายวิธี ได้แก่ เทคนิคการประชุมกลุ่มย่อย (Focus group discussion) เครื่องมือ 5 ขั้นตอน กระบวนการเทคโนโลยีการมีส่วนร่วมแบบพหุภาคี (Technology Of Participation : TOP) เป็นกระบวนการ

ในการค้นหาแผนงาน / กิจกรรม / โครงการที่ชุมชน และการฝึกปฏิบัติจริงผ่านกิจกรรม “กระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนแบบพหุภาคีเพื่อการจัดการปัญหาการบาดเจ็บและเสียชีวิตจากอุบัติเหตุบนท้องถนนอย่างยั่งยืน” ซึ่งผู้วิจัยได้นำแนวคิดทฤษฎีต่างๆ ที่เกี่ยวข้องเป็นฐานคิดในการกำหนดกรอบแนวคิดเพื่อศึกษา โดยมีองค์ประกอบหลัก 3 ด้าน ดังนี้ (1) การศึกษาศักยภาพและกระบวนการพัฒนาของการมีส่วนร่วมของชุมชน (2) การศึกษาปัจจัยและเงื่อนไขที่ช่วยเสริมสร้างศักยภาพและการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนในชุมชนให้สามารถร่วมกันแก้ปัญหาและทำให้เกิดพลังในการขับเคลื่อนและต่อรองเพื่อการแก้ไขปัญหา (3) การศึกษาการจัดการปัญหาการบาดเจ็บและเสียชีวิตจากอุบัติเหตุบนท้องถนนอย่างยั่งยืน โดยกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนแบบพหุภาคี

2. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในการศึกษาครั้งนี้ ประกอบด้วย ข้อคำถามในการจัดเวที แบบสอบถาม พฤติกรรมการใช้รถและถนน แบบทดสอบความรู้ และแบบสังเกตพฤติกรรมการมีส่วนร่วม

ขั้นตอนดำเนินการศึกษา

การดำเนินการศึกษาแบ่งออกเป็น 3 ขั้นตอนดังนี้

1. ขั้นตอนที่ 1 วางแผน (Planning) ประกอบด้วย 2 กิจกรรมได้แก่

กิจกรรมที่ 1 จัดเวที ระดมความคิดกับ คณะกรรมการชุมชน แกนนำชุมชน ตัวแทนชุมชน เพื่อศึกษาศักยภาพของชุมชนบ้านกุยเลอตอ ค้นหาปัญหา วิเคราะห์ และจัดลำดับความสำคัญของปัญหาการบาดเจ็บและเสียชีวิตจากอุบัติเหตุบนท้องถนน

กิจกรรมที่ 2 การวิเคราะห์ปัญหาการบาดเจ็บและเสียชีวิตจากอุบัติเหตุบนท้องถนนของพื้นที่ ด้านบุคคล สภาวะแวดล้อมและระบบที่เกี่ยวข้อง พร้อมทั้งเลือก

ประเด็นที่สำคัญมาวิเคราะห์ด้วย แผนภูมิต้นไม้ เพื่อหารากของปัญหา และกำหนดเป้าหมายในการแก้ปัญหาและสร้างบ้านไผ่ผลลัพธ์และวิเคราะห์แรงเสริม – แรงต้าน พร้อมทั้งค้นหาผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย

2. ขั้นตอนที่ 2 ปฏิบัติการ (Action) ประกอบด้วย 3 กิจกรรม ได้แก่

กิจกรรมที่ 1 อบรมการดำเนินการแก้ไขปัญหาการบาดเจ็บและเสียชีวิตจากอุบัติเหตุบนท้องถนนเพื่อเสริมสร้างศักยภาพในการขับเคลื่อนชุมชนในการป้องกันปัญหาการบาดเจ็บและเสียชีวิตจากอุบัติเหตุบนท้องถนน

กิจกรรมที่ 2 ชุมชนร่วมวางแผนการป้องกันและแก้ไขปัญหาการบาดเจ็บและเสียชีวิตจากอุบัติเหตุบนท้องถนนในพื้นที่ ด้วยการจัดเวทีระดมความคิดและการอบรมเชิงปฏิบัติการ

กิจกรรมที่ 3 ดำเนินการสำรวจและเฝ้าระวังจุดเสี่ยงและแก้ไขจุดเสี่ยงในชุมชน

3. ขั้นตอนที่ 3 สะท้อนผล (Reflection) ประกอบด้วย 1 กิจกรรม ได้แก่

กิจกรรมที่ 1 จัดเวทีนำเสนอผลการศึกษาและรับฟังข้อเสนอแนะทั้งในส่วนรูปแบบการมีส่วนร่วมและผลของการจัดกิจกรรมการขับเคลื่อนแก่ชุมชนและภาคีการพัฒนาต่างๆ

การวิเคราะห์และสถิติที่ใช้ในการศึกษา

การวิเคราะห์รูปแบบการมีส่วนร่วมใช้วิธีการเชิงคุณภาพ โดยทำการวิเคราะห์เนื้อหาของข้อมูล (content analysis) เพื่อสรุปประเด็นตามกลุ่มข้อมูลและวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มข้อมูล⁽⁵⁾ ส่วนการประเมินสถานการณ์อุบัติเหตุในชุมชน และการวิเคราะห์ผลของการจัดกิจกรรมการขับเคลื่อนใช้ทั้งการวิเคราะห์เชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ

ผลการศึกษา

1. ศักยภาพการจัดการปัญหาการบาดเจ็บและเสียชีวิตจากอุบัติเหตุบนท้องถนนของชุมชนกุยเลอตอ

จากการศึกษาสภาพปัญหาการบาดเจ็บและเสียชีวิตจากอุบัติเหตุบนท้องถนนบ้านกุยเลอตอ หมู่ที่ 6 ตำบลแม่จัน อำเภออัมพาง จังหวัดตาก พบว่า หมู่บ้านกุยเลอตอเป็นชุมชนขนาดเล็กในอำเภออัมพาง จังหวัดตากมีสภาพพื้นที่เป็นพื้นที่ภูเขา ลักษณะประชากรประกอบด้วยกลุ่มชาติพันธุ์ปกาเกอญอ สัญชาติไทย ร้อยละ 72.4 ต่างชาติ ร้อยละ 27.6 ความแตกต่างระหว่างสัญชาติไม่มีผลต่อความแตกแยกสามัคคี คนในชุมชนมีความเห็นอกเห็นใจกัน รู้รักสามัคคีกันเป็นอย่างดี เกิดรูปแบบความสัมพันธ์แบบเครือญาติ นับถือผี ไหว้บรรพบุรุษ เคารพผู้อาวุโสในชุมชน และเชื่อฟังผู้นำชุมชน โดยผู้นำชุมชนทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการของชุมชนบ้านกุยเลอตอ ถือเป็นผู้ที่มีภาวะความเป็นผู้นำสูง มีความรู้ความสามารถ มีคุณธรรม จนได้รับการยอมรับจากคนในชุมชนและภายนอกชุมชนเป็นอย่างดี ทั้งนี้เนื่องจากต่างมีประสบการณ์ที่ผ่านความยากลำบากร่วมกันในการดำรงชีวิต และก่อตั้งชุมชนในช่วงเหตุการณ์ 6 ตุลาคม 2519 โดยเป็นสหภาพพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทย นอกจากนี้ยังมีประสบการณ์ความสำเร็จในการทำงานแบบมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาคายกจน รวมไปถึงคุณภาพชีวิตของคนชุมชน ประชากรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม ก่อให้เกิดเป็นวัฒนธรรมเกษตรและภูมิปัญญาท้องถิ่นในชุมชน โดยมีอาชีพเสริมในการนำเที่ยว และบริการนักท่องเที่ยว น้ำตกปี๊ตูลอง นอกจากนี้ยังพบว่า คนในชุมชนมีการรวมกลุ่มกันเพื่อทำกิจกรรมต่างๆ อาทิ พัฒนาหมู่บ้าน พัฒนาแหล่งท่องเที่ยวชุมชน ทุกวันพระ ขึ้น - แรม 8 และ 15 ค่ำ มีถนนหลักผ่านหมู่บ้านจำนวน 1 สายคือ ทางหลวงชนบทหมายเลข 1288 เส้นทางคดเคี้ยว ลาดชัน สภาพถนนขรุขระสลับกับถนนลาดยาง เป็นเส้นทางผ่านจากศูนย์พักพิงชั่วคราวบ้าน

นุโพ ไปบ้านเป็งเคล็งและประเทศเมียนมา จากการสำรวจยานพาหนะ พบว่ามีรถจากประเทศเมียนมาวิ่งผ่านเฉลี่ยวันละ 52 คัน และยังเป็นทางผ่านของหมู่บ้านต่าง ถึง 11 กลุ่มบ้าน นับเป็นเส้นทางสำคัญที่เกิดอุบัติเหตุขึ้นบ่อยครั้ง ทั้งนี้ร้อยละ 75.3 เกิดจากต่างชาติ ที่ไม่สามารถรายงานเข้าสู่ระบบได้ จึงเป็นถนนที่ควรได้รับการดูแลเป็นพิเศษจากชุมชนและหน่วยงานที่รับผิดชอบโดยทำให้เกิดการแก้ไข ปัญหาการบาดเจ็บและเสียชีวิตจากอุบัติเหตุบนท้องถนนอย่างยั่งยืน ชุมชนมีศักยภาพของชุมชนบ้านกุยเลอตอในการจัดการการบาดเจ็บและเสียชีวิตจากอุบัติเหตุบนท้องถนนแบบมีส่วนร่วม ทั้งด้านบริบททางเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรมชุมชน ภูมิปัญญาท้องถิ่น คุณสมบัติของผู้นำชุมชนและสมาชิกชุมชน ความเข้มแข็งของกลุ่มต่างๆ ในชุมชน เป็นต้น

สถานการณ์ปัญหาการบาดเจ็บและเสียชีวิตจากอุบัติเหตุบนท้องถนน และมาตรการการป้องกันการบาดเจ็บและเสียชีวิตจากอุบัติเหตุบนท้องถนนของตำบลแม่จัน

จากการศึกษาปัญหาการบาดเจ็บและเสียชีวิตจากอุบัติเหตุบนท้องถนนของบ้านกุยเลอตอพบว่าสามารถจำแนกสาเหตุได้เป็น 3 ด้านตามปัจจัยของการเกิดเหตุ ได้แก่ สาเหตุจากคนขับ คือ เมาแล้วขับ ต่างชาติขับรถผิดช่องทาง ไม่สวมหมวกนิรภัย สาเหตุจากรถ คือ รถเพื่อการเกษตร (รถอีต๊อก) รถจักรยานที่มีสภาพเสื่อมโทรม และสาเหตุจากสิ่งแวดล้อม คือ ต้นไม้แห้งข้างทางล้มทับ ทางลาดชัน ถนนลื่น พบการบาดเจ็บและเสียชีวิตจากอุบัติเหตุบนท้องถนนได้ทั้ง 3 สาเหตุ ตามแบบการสอบสวน Haddon's matrix แสดงให้เห็นว่าการดำเนินงานมาตรการป้องกันการบาดเจ็บและเสียชีวิตจากอุบัติเหตุบนท้องถนนของบ้านกุยเลอตอ ต้องมีการบูรณาการแบบผสมผสานจากหน่วยงานหลายภาคส่วน ทั้งจากหน่วยงานภายในชุมชนเอง และนอกชุมชน ซึ่งก่อนการศึกษา พบว่า

มาตรการการป้องกันการบาดเจ็บและเสียชีวิตจากอุบัติเหตุบนท้องถนนของบ้านกุยเลตตอยังขาดการบูรณาการจากหน่วยงานภายนอก เนื่องจาก พื้นที่ห่างจากตัวอำเภอถึง 70 กิโลเมตร ไม่มีหน่วยงานที่ควบคุมกำกับด้านกฎหมายเข้ามาดูแลจึงทำให้ไม่มีการกวดขันวินัยจราจรในพื้นที่ส่งผลให้ยานพาหนะ ร้อยละ 80.4 ไม่มีประกันภัยเนื่องจากเป็นยานพาหนะที่มีการขายต่อตกทอด และไม่มีการต่อสัญญาประกัน เนื่องจากคิดว่าเป็นพื้นที่ห่างไกลไม่มีหน่วยงานตรวจสอบ และผู้ขับขี่ยานพาหนะเพียงร้อยละ 2 ที่มีใบอนุญาตการขับขี่ยานพาหนะ และ ร้อยละ 79.1 ของผู้ที่ประสบอุบัติเหตุทางรถจักรยานยนต์ไม่สวมใส่หมวกนิรภัย และร้อยละ 65.2 เป็นผู้ขับขี่ที่เป็นต่างชาติ

การมีส่วนร่วมในการจัดการปัญหาการบาดเจ็บและเสียชีวิตจากอุบัติเหตุบนท้องถนน

จากข้อค้นพบของการศึกษา บ่งชี้ว่า ลักษณะการมีส่วนร่วมแบบพหุภาคีในการจัดการปัญหาการบาดเจ็บและเสียชีวิตจากอุบัติเหตุบนท้องถนน เป็นไปในลักษณะ **ชุมชนหรือภาคประชาชนเป็นผู้มีบทบาทหลัก** ในการขับเคลื่อนงาน ภายใต้แนวคิดการพัฒนาโดยอาศัยศักยภาพและภูมิปัญญาท้องถิ่น และภาคีการพัฒนาทั้งทาง **ภาครัฐบาล และสถาบันทางสังคมอื่นๆ มีบทบาทในการหนุนเสริมการทำงานของชุมชน** บนฐานคิดที่ว่าต้อง **เชื่อมั่นว่าชุมชนมีศักยภาพเพียงพอในการจัดการปัญหาการบาดเจ็บและเสียชีวิตจากอุบัติเหตุบนท้องถนน และที่สำคัญต้องเคารพคนในชุมชนและชุมชนเป็นเจ้าของถนน**

ระดับการมีส่วนร่วมในการจัดการปัญหาการบาดเจ็บและเสียชีวิตจากอุบัติเหตุบนท้องถนน พบว่า เป็นการมีส่วนร่วมที่แท้จริง และเป็นการมีส่วนร่วมในระดับ **สูงสุด** เนื่องจากคนในชุมชนมีความต้องการที่จะแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชนด้วยตนเองผ่านการกระตุ้นจากนักวิจัยซึ่งเป็นคนนอก โดยการมีส่วนร่วมมีลักษณะแบบเป็นไปเองตามธรรมชาติตามวิถีของชุมชนไม่มีการบังคับ

หรือสั่งการจากหน่วยงานใด โดยได้รับการหนุนเสริมจากภาคีการพัฒนาจากภายนอกตามข้อจำกัดของชุมชน และที่สำคัญ คือ **อำนาจเกี่ยวกับการตัดสินใจเกี่ยวกับการดำเนินงานในทุกระดับเป็นของคนในชุมชน**

บทบาทของผู้มีส่วนร่วม พบว่า ภาคประชาชนหรือชุมชน ผู้ที่เข้ามามีส่วนร่วมหลักเป็นกลุ่มผู้นำชุมชน มีสถานะเป็นผู้มีความรู้หรือเป็นผู้ที่ได้รับการยอมรับจากคนในชุมชนว่ามีความรู้จะมีบทบาทอย่างมากในการตัดสินใจ ส่วนคนอื่นๆในชุมชน จะมีบทบาทในการรับรู้รับฟังข้อมูลให้ความร่วมมือในการดำเนินงาน สำหรับผู้สนับสนุนจากภายนอก มีบทบาทหลักในการหนุนเสริมทางวิชาการ ให้ข้อมูล ข้อเสนอแนะและคำปรึกษา งบประมาณ แนะนำแหล่งทุน ให้สถานที่ในการดำเนินงาน การจัดหาและบริหารทรัพยากร

ปัจจัยสนับสนุนความสำเร็จของการจัดการปัญหาการบาดเจ็บและเสียชีวิตจากอุบัติเหตุบนท้องถนนแบบมีส่วนร่วม

ความสำเร็จของการมีส่วนร่วมแบบพหุภาคีในการจัดการปัญหาการบาดเจ็บและเสียชีวิตจากอุบัติเหตุบนท้องถนนอย่างยั่งยืนมีปัจจัยสนับสนุนดังนี้

1. ความสามารถและคุณธรรมของผู้นำชุมชน โดยเฉพาะความสามารถในการสร้างกระบวนการเรียนรู้แก่ชุมชน ความรับผิดชอบและมีความน่าเชื่อถือเป็นที่ยอมรับ
2. คุณสมบัติของสมาชิกในชุมชน เกี่ยวกับการให้คุณค่าทางสังคมความตระหนักในการเป็นเจ้าของปัญหาและการเอาใจใส่ในกิจกรรมต่างๆ ของชุมชน
3. ความเข้มแข็งของชุมชน ความสามัคคีของสมาชิกชุมชนในการรวมกลุ่ม และเสียสละเพื่อส่วนรวม
4. การได้รับการสนับสนุนและยอมรับจากหน่วยงานภายนอก

2 การเสริมสร้างศักยภาพการจัดการปัญหาการบาดเจ็บและเสียชีวิตจากอุบัติเหตุบนท้องถนนของชุมชนกุยเลอตอ

หลังจากทราบถึงสถานการณ์ปัญหาการจัดการอุบัติเหตุของชุมชนบ้านกุยเลอตอแล้ว ผู้วิจัยร่วมกับผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในชุมชน รวมไปถึงหน่วยงานราชการและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ได้จัดเวทีการขับเคลื่อนการจัดการปัญหาการบาดเจ็บและเสียชีวิตจากอุบัติเหตุบนท้องถนนตำบลแบบมีส่วนร่วม เพื่อระดมความคิดกับคณะกรรมการชุมชน แกนนำชุมชน ตัวแทนชุมชน เพื่อค้นหาปัญหา วิเคราะห์ และจัดลำดับความสำคัญของปัญหาการบาดเจ็บและเสียชีวิตจากอุบัติเหตุบนท้องถนน จากการทำประชาพิจารณ์สรุปว่าการเสริมสร้างศักยภาพด้านความปลอดภัยของการใช้รถใช้ถนนในหมู่บ้านกุยเลอตอ ดังต่อไปนี้

1) การสร้างองค์ความรู้ คือ เป็นกระบวนการพัฒนาศักยภาพของคนในชุมชนให้มีความรู้ความเข้าใจ และความตระหนักรู้เกี่ยวกับการจัดการปัญหาการบาดเจ็บและเสียชีวิตจากอุบัติเหตุบนท้องถนนอย่างยั่งยืน และการทำงานแบบมีส่วนร่วมด้วยการร่วมค้นหาปัญหาความต้องการของชุมชน วิเคราะห์ศักยภาพของชุมชนและค้นหาภาคีหนุนเสริม การค้นหาทางเลือกในการจัดการปัญหา และกระบวนการค้นหาภาคีหนุนเสริมกิจกรรมของชุมชน รวมทั้งการทำข้อตกลงร่วมกันในการทำงานแบบมีส่วนร่วมที่มุ่งเน้นการเสริมสร้างสิ่งสำคัญ 3 ประการคือ (1) สร้างความตระหนักด้านอุบัติเหตุจากท้องถนน เน้นการเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจ (2) สร้างเจตคติและจิตสำนึกด้านอุบัติเหตุบนท้องถนน เป็นการสร้างสติความรู้สึกรับผิดชอบในตนมนุษย์ และ (3) สร้างทักษะ และการมีส่วนร่วมในการจัดการปัญหาการบาดเจ็บและเสียชีวิตจากอุบัติเหตุบนท้องถนน เน้นเสริมสร้างทักษะในการแจกแจง วิเคราะห์ปัญหา ค้นหาแนวทางในการจัดการปัญหาการบาดเจ็บและเสียชีวิตจากอุบัติเหตุบนท้องถนน

2) การจัดทำแผนการดำเนินงาน คือแผนการจัดการปัญหาการบาดเจ็บและเสียชีวิตจากอุบัติเหตุบนท้องถนนแบบมีส่วนร่วมที่สอดคล้องกับแนวคิดการพัฒนาอย่างยั่งยืนทั้ง 3 มิติ คือ มิติทางเศรษฐกิจ มิติทางสังคม และมิติทางสิ่งแวดล้อม รวมทั้งได้ตัวชี้วัดความสำเร็จและตัวบ่งชี้ของการจัดการปัญหาการบาดเจ็บและเสียชีวิตจากอุบัติเหตุบนท้องถนน ซึ่งลักษณะของแผนสอดคล้องกับแนวทางการดำเนินงานและการป้องกันการบาดเจ็บจากอุบัติเหตุทางถนนระดับอำเภอ (District Road Traffic Injury : D-RTI)

3) การสร้างคนและเครือข่าย คือ กระบวนการทำงานแบบมีส่วนร่วมในการจัดการปัญหาการบาดเจ็บและเสียชีวิตจากอุบัติเหตุบนท้องถนนเป็นการพัฒนาศักยภาพของคนในชุมชน ทำให้เกิดนักวิจัยชุมชน กลุ่มเยาวชนจัดการปัญหาการบาดเจ็บและเสียชีวิตจากอุบัติเหตุบนท้องถนน แนวร่วมจากชุมชน และภาคีการพัฒนาจากภายนอกชุมชนเพื่อหนุนเสริมการทำงานของชุมชนในลักษณะพหุภาคี สร้างกระบวนการเรียนรู้ การทำงานและกระบวนการสืบสานแบบมีส่วนร่วมแบบพหุภาคี โดยมีชุมชนเป็นหลักด้วยการหนุนเสริมของภาคี พัฒนาสู่แนวทางที่จะนำไปสู่ความยั่งยืนของการจัดการปัญหาการบาดเจ็บและเสียชีวิตจากอุบัติเหตุบนท้องถนน คือการนำแผนลงไปร่วมขับเคลื่อนสู่การปฏิบัติจริงด้วยคนในชุมชน ซึ่งเป็นผู้ที่อยู่กับปัญหา และรู้เกี่ยวกับปัญหาของตนเองเป็นอย่างดี ร่วมกับภาคีการพัฒนาพร้อมทั้งมีการประเมินผลการติดตามผลการดำเนินงานอย่างหลากหลาย มีการทบทวนและสรุปบทเรียนเชิงปฏิบัติการ นำไปสู่การปรับปรุงให้สอดคล้องกับสภาพความเป็นจริงต่อไป โดยการดำเนินการดังกล่าวต้องอยู่ภายใต้ศักยภาพและความพร้อมของชุมชนและการหนุนเสริมของภาคีการพัฒนา

3 แนวทางการดำเนินงานจัดการปัญหาการบาดเจ็บและเสียชีวิตจากอุบัติเหตุบนท้องถนนแบบมีส่วนร่วมของชุมชนกุญเลอตอ

หลังจากทราบศักยภาพในการจัดการปัญหาการบาดเจ็บและเสียชีวิตจากอุบัติเหตุบน และการเสริมสร้างศักยภาพการจัดการปัญหาการบาดเจ็บและเสียชีวิตจากอุบัติเหตุบนท้องถนนแล้ว ผู้วิจัยร่วมกับผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในชุมชนและภาคีเครือข่ายได้ ซึ่งรูปแบบ / กิจกรรมที่ประชาชนบ้านกุญเลอตออยากให้มีขึ้นในชุมชนบ้านกุญเลอตอในการจัดการปัญหาการบาดเจ็บและเสียชีวิตจากอุบัติเหตุบนท้องถนน มีดังนี้

1) กิจกรรมการอบรมเสริมสร้างและพัฒนาศักยภาพของชุมชนและค้นหาภาคี

เป็นกระบวนการพัฒนาศักยภาพของคนในชุมชนให้มีความรู้ความเข้าใจ และความตระหนักรู้เกี่ยวกับการจัดการปัญหาการบาดเจ็บและเสียชีวิตจากอุบัติเหตุบนท้องถนนอย่างยั่งยืน และการทำงานแบบมีส่วนร่วมด้วยการร่วมค้นหาปัญหาความต้องการของชุมชน วิเคราะห์ศักยภาพของชุมชนและค้นหาภาคีหนุนเสริม การค้นหาทางเลือกในการจัดการปัญหา และกระบวนการค้นหาภาคีหนุนเสริมกิจกรรมของชุมชน รวมทั้งการทำข้อตกลงร่วมกันในการทำงานแบบมีส่วนร่วม จากการระดมความคิดเห็นร่วมกันกับประชาชนบ้านกุญเลอตอและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย พบว่า องค์กรที่เกี่ยวข้องในการบูรณาการความร่วมมือเพื่อการจัดการปัญหาการบาดเจ็บและเสียชีวิตจากอุบัติเหตุบนท้องถนนประกอบด้วยองค์กรต่างๆ ดังนี้

ตารางที่ 1 บทบาทหน้าที่ในการขับเคลื่อนงานป้องกันปัญหาการบาดเจ็บและเสียชีวิตจากอุบัติเหตุบนท้องถนน

ภาคีเครือข่าย	หน้าที่ในการขับเคลื่อนงาน
1. อสม.	- ทำหน้าที่เป็นกระบอกเสียง แจ้งข่าวร้าย กระจายข่าวดี ให้ความรู้เกี่ยวกับการบาดเจ็บและเสียชีวิตจากอุบัติเหตุบนท้องถนน ในชุมชน
2. เทศบาลตำบลแม่จัน	- ให้การสนับสนุนงบประมาณหนุนเสริม แผน / กิจกรรมโครงการป้องกันอุบัติเหตุบนท้องถนนในพื้นที่บ้านกุญเลอตอ บรรจุเข้าแผนกิจกรรมประจำปีของเทศบาลตำบลแม่จัน
3. ชมรมนักสื่อสารประชาสัมพันธ์ลดอุบัติเหตุทางถนนตำบลแม่จัน	- ร่วมจัดทำแผนการลดอุบัติเหตุประจำตำบล จัดทำสื่อในรูปแบบต่างๆ ที่เข้ากับบริบทของท้องถิ่น ให้ชุมชนเข้าถึงสื่อได้ง่าย
4. สถานศึกษา	- สร้างกระบวนการเรียนรู้เกี่ยวกับปัญหาการบาดเจ็บและเสียชีวิตจากอุบัติเหตุบนท้องถนนในโรงเรียนโดยประยุกต์เข้ากับวิชาที่ทำการเรียนการสอน
5. วัด	- พระภิกษุสงฆ์เทศนาเกี่ยวกับอุบัติเหตุทางถนนแก่ญาติโยมที่มาทำบุญตักบาตรในวันพระหรือวันสำคัญทางศาสนา
6. โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลบ้านนุโพ	- ทำการจัดเก็บรวบรวมข้อมูลจุดเสี่ยง GPS, GIS แผนที่, Spot map, ข้อมูลการสอบสวน สสถิติ ข้อมูลการเกิดอุบัติเหตุตาม บุคคล เวลา สถานที่ - เป็นพี่เลี้ยงในการดูแล ป้องกัน และรักษาผู้ประสบปัญหาการบาดเจ็บและเสียชีวิตจากอุบัติเหตุบนท้องถนน - วิจัย สำรวจข้อมูลพฤติกรรมการใช้รถใช้ถนนของคนในชุมชนกุญเลอตอเพื่อเป็นสถิติในการวิเคราะห์ปัญหาด้านอุบัติเหตุทางถนนของชุมชนบ้านกุญเลอตอ
7. ตำรวจภูธรตำบลแม่จัน	- จัดตั้งด่านเฝ้าระวังในชุมชนและ บังคับใช้กฎหมาย

2) กิจกรรมการจัดทำแผนการแก้ไขปัญหาการบาดเจ็บและเสียชีวิตจากอุบัติเหตุบนท้องถนนของชุมชนและพหุภาคี

จัดเวทีชาวบ้านระดมสมองร่วมกันโดยใช้เครื่องมือเทคโนโลยีการมีส่วนร่วมแบบพหุภาคี (Technology Of Participation : TOP) เป็นกระบวนการในการค้นหาแผนงาน / กิจกรรม / โครงการที่ชุมชนบ้านกุยเลตอบรรณาที่จะดำเนินการในการแก้ไขปัญหา โดยคนในชุมชนกุยเลตอบรรณา ร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมพัฒนา ร่วมแก้ไขปัญหาตั้งแต่ต้นจนจบกระบวนการ โดยการสร้างแผนการจัดการปัญหาการบาดเจ็บและเสียชีวิตจากอุบัติเหตุบนท้องถนน ทั้งนี้เพราะในกระบวนการจัดทำแผนแบบมีส่วนร่วม คนทุกระดับในชุมชน และภาคีการพัฒนาจะต้องมากำหนดเป้าหมาย และแนวทางการจัดการร่วมกัน และแผนดังกล่าวสามารถนำไปสู่การปฏิบัติได้จริง

3) การพัฒนาสู่ความยั่งยืน

หลังจากระดมสมองร่วมกันจัดทำแผนกิจกรรม / โครงการในการแก้ไขปัญหาการบาดเจ็บและเสียชีวิตจากอุบัติเหตุบนท้องถนน ชุมชนได้คัดเลือกโครงการ 1 โครงการจากการจัดทำแผนสุขภาพชุมชน เพื่อร่วมสานต่อขยายผลในการจัดทำโครงการเพื่อการแก้ไขปัญหาการบาดเจ็บและเสียชีวิตจากอุบัติเหตุบนท้องถนน ซึ่งได้รับการสนับสนุนงบประมาณจากกองทุนหลักประกันสุขภาพแห่งชาติเทศบาลตำบลแม่จัน ทั้งนี้ ชุมชนกุยเลตอบรรณาโดยกลุ่มเยาวชนบ้านกุยเลตอบรรณาเป็นตัวแทนในการคัดเลือกโครงการ “ฮีโร่ทางดอย” ด้วยการจัดกิจกรรม ดำเนินการขี่ป่าและแก้ไขจุดเสี่ยงในชุมชน สำรวจและเฝ้าระวังจุดเสี่ยงและการสะท้อนผล (Reflection) ในชุมชน ซึ่งเป็นการนำแผนลงไปร่วมขับเคลื่อนสู่การปฏิบัติจริงด้วยการพึ่งตนเองคนในชุมชน โดยการดำเนินการดังกล่าวอยู่ภายใต้ศักยภาพและความพร้อมของชุมชนเอง และการหนุนเสริมของภาคีเป็นเพียงผู้คอยอำนวยความสะดวกในการจัดเวทีและให้

คำปรึกษาเท่านั้น จากตัวอย่างการจัดทำโครงการข้างต้น ถือเป็นการร่วมคิดโดยคนในชุมชน ร่วมทำโดยคนในชุมชน และเพื่อคนในชุมชนกุยเลตอบรรณาแท้จริง

สรุปและอภิปรายผล

จากการวิจัยและพัฒนาการแก้ไขปัญหาการบาดเจ็บและเสียชีวิตจากอุบัติเหตุบนท้องถนนโดยใช้กระบวนการมีส่วนร่วมเพื่อเสริมสร้างศักยภาพในการจัดการปัญหาการบาดเจ็บและเสียชีวิตจากอุบัติเหตุบนท้องถนนของชุมชนบ้านกุยเลตอบรรณา มีประเด็นการอภิปรายดังนี้

1. ปัญหาการบาดเจ็บและเสียชีวิตจากอุบัติเหตุบนท้องถนนของบ้านกุยเลตอบรรณาสามารถจำแนกสาเหตุได้เป็น 3 ด้านตามปัจจัยของการเกิดเหตุ ได้แก่ สาเหตุจากคนขับ สาเหตุจากรถ และสาเหตุจากสิ่งแวดล้อม พบการบาดเจ็บและเสียชีวิตจากอุบัติเหตุบนท้องถนนได้ทั้ง 3 สาเหตุ ตามแบบการสอบสวน Haddon's matrix⁽⁶⁾ ทั้งนี้มาตรการการป้องกันการบาดเจ็บและเสียชีวิตจากอุบัติเหตุบนท้องถนนของบ้านกุยเลตอบรรณาได้รับการสนับสนุนการบูรณาการจากหน่วยงานภายนอก สอดคล้องกับ กาญจนา เลิศวุฒิ และคณะ⁽⁷⁾ ที่กล่าวว่า การพัฒนารูปแบบโดยการมีส่วนร่วม ทีมเครือข่ายทั้งภาครัฐ เอกชนและภาคประชาชน ดำเนินกิจกรรมร่วมกันตั้งแต่การวางแผน ลงมือปฏิบัติ ประเมินผล การสะท้อนข้อมูลกลับ ส่งผลให้ลดอัตราการบาดเจ็บและเสียชีวิตจากอุบัติเหตุจราจรลง

2. ชุมชนบ้านกุยเลตอบรรณา มีศักยภาพในการจัดการการบาดเจ็บและเสียชีวิตจากอุบัติเหตุบนท้องถนนแบบมีส่วนร่วม ทั้งด้านบริบททางเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม ชุมชน ภูมิปัญญาท้องถิ่น คุณสมบัติของผู้นำชุมชนและสมาชิกชุมชน ความเข้มแข็งของกลุ่มต่างๆ ในชุมชน สอดคล้องกับ อภิชาติ ใจอารีย์⁽⁸⁾ และศิริพร พันธูลี และคณะ⁽⁹⁾ ที่กล่าวทำนองเดียวกันว่า ศักยภาพของชุมชนที่เอื้อต่อความเข้มแข็งของชุมชน คือศักยภาพด้านผู้นำชุมชน

กลุ่มองค์กรภายในชุมชน ทรัพยากรท้องถิ่น วัฒนธรรม
ท้องถิ่นและวิถีชีวิต

3. ลักษณะการมีส่วนร่วมแบบพหุภาคีในการจัดการปัญหาการบาดเจ็บและเสียชีวิตจากอุบัติเหตุบนท้องถนน เป็นไปในลักษณะ ชุมชนหรือภาคประชาชนเป็นผู้มีบทบาทหลัก ในการขับเคลื่อนงาน ภายใต้แนวคิดการพัฒนาโดยอาศัยศักยภาพและภูมิปัญญาท้องถิ่น และภาคีการพัฒนาทั้งทางภาครัฐบาล และสถาบันทางสังคมอื่นๆ มีบทบาทในการหนุนเสริมการทำงานของชุมชน บนฐานคิดที่ว่าต้องเชื่อมั่นว่าชุมชนมีศักยภาพเพียงพอในการจัดการปัญหาการบาดเจ็บและเสียชีวิตจากอุบัติเหตุบนท้องถนน และที่สำคัญต้องเคารพคนในชุมชนและชุมชนเป็นเจ้าของถนน สอดคล้องกับ ปารีชาติ วลัยเสถียร และคณะ⁽¹⁰⁾ ที่กล่าวว่า การมีส่วนร่วมเพื่อพัฒนาชุมชนมีปัจจัยที่สนับสนุนความสำเร็จหลายประการ ได้แก่ คุณสมบัติของผู้นำชุมชน และสมาชิกชุมชน ความเข้มแข็งของชุมชน และการได้รับการยกย่องจากหน่วยงานภายนอก

เอกสารอ้างอิง

1. World Health Organization. Global status report on road safety 2018. Geneva: World Health Organization., 2018.
2. สำนักงานนโยบายและแผนการขนส่งและจราจร. รายงานการวิเคราะห์สถานการณ์อุบัติเหตุทางถนนของกระทรวงคมนาคม พ.ศ. 2561[บทความทางอินเทอร์เน็ต].กรุงเทพมหานคร: กระทรวงคมนาคม; 2562 สิงหาคม [เข้าถึงเมื่อวันที่ 12 ตุลาคม 2562] เข้าถึงได้จาก : <https://bit.ly/2kbvTty>
3. Thairsc.com [homepage on the Internet]. Bangkok: ThaiRSC by Technology Information Department [Update 2019 Oct. 12; cited 2019 Oct 12]. Available from: <http://www.thairsc.com/>
4. ศราวุฒิ เรือนฝัน, บรรณาธิการ. สรุปรายงานการประชุมถอดบทเรียนการดำเนินงาน ศปถ.อ.อัมพาง; 30 กันยายน-1 ตุลาคม 2562; ห้องประชุมที่ว่าการอำเภออัมพาง ตาก. ม.ป.ท.: 2562.
5. ผ่องพรรณ ตรียมงคลกุล, สุภาพ ฉัตรภรณ์. การออกแบบการวิจัย. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์; 2555.
6. ศาสตราวุฒิ พลบูรณ์. คู่มือนักสืบอุบัติเหตุโดยสารขนาดใหญ่. กรุงเทพมหานคร : ศูนย์วิชาการเพื่อความปลอดภัยทางถนน (ศวปถ.) ;2558.

ข้อเสนอแนะ

การจัดการปัญหาการบาดเจ็บและเสียชีวิตจากอุบัติเหตุบนท้องถนน ชุมชนควรหาแนวทางหรือมาตรการในการเฝ้าระวังและการใช้ประโยชน์ขึ้นมา เพื่อใช้ในการควบคุมและการจัดการทั้งนี้เพื่อให้เกิดการจัดการปัญหาอย่างยั่งยืน

จากการจัดเวที คืบผลการศึกษาและรับฟังข้อเสนอแนะจากภาคส่วนต่างๆ ต่อประเด็นการใช้กระบวนการมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน คือ ทุกภาคส่วนนอกชุมชนควรมีการพัฒนาเทคนิควิธีในการพัฒนาฐานคิด “ผู้หนุนเสริมหรือผู้สนับสนุน” โดยให้ชุมชนเป็นเจ้าของบัณฑิตยภาพและความพร้อมของชุมชน

การดำเนินการกิจกรรมต้องดำเนินกิจกรรมที่หลากหลายและต่อเนื่อง มีการดูแลใกล้ชิดจากคนในชุมชนจะสามารถนำไปสู่ความยั่งยืนของการจัดการปัญหาการบาดเจ็บและเสียชีวิตจากอุบัติเหตุบนท้องถนนได้

7. กาญจนา เลิศวุฒิ, วันเพ็ญ โพธิ์ยอด, ชัยธรณ์ อุ่นบ้าน. การพัฒนารูปแบบการป้องกันอุบัติเหตุจราจรทางถนน โดยการมีส่วนร่วมของพหุภาคีเครือข่าย จังหวัดลำพูน. วารสารสาธารณสุขล้านนา; 14(1): 46-59.
8. อภิชาติ ใจอารีย์. กระบวนการมีส่วนร่วมแบบพหุภาคีเพื่อการจัดการสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน กรณีศึกษาการจัดการป่าชุมชนบ้านพุเตย จังหวัดกาญจนบุรี. วารสารมหาวิทยาลัยศิลปากร ฉบับภาษาไทย. 2559; 36(1): 111-136.
9. ศิริพร พันธูลี, วัฒนา วณิชานนท์. การวิจัยและการพัฒนาการสื่อสารสุขภาพในระดับท้องถิ่นโดยใช้กระบวนการมีส่วนร่วมเพื่อเสริมสร้างสุขภาพของประชาชนชุมชนแม่ทราย จังหวัดแพร่. แพร่: มหาวิทยาลัยแม่โจ้ - แพร่ เฉลิมพระเกียรติ; 2555.
10. ปาริชาติ วลัยเสถียร, พระมหาสุทิตย์ ออบุ่น, สหทัยา วิเศษ, จันทนา เบญจทรัพย์, ชลกาญจน์ ฮาชันนารี. กระบวนการและเทคนิคการทำงานของนักพัฒนา. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพฯ : โครงการเสริมสร้างการเรียนรู้เพื่อชุมชนเป็นสุข (สรส.), 2552.